

DE KONINGINNEKAPEL

UITWENDIG

De koninginnekapel met het praalgraf van Louise-Marie d'Orleans bevindt zich aan de westzijde van de St.- Petrus- en Pauluskerk, achter het zeshoekig afgesloten koor.

Van buiten uit zien we duidelijk dat de zeshoekige koninginnekapel een op zichzelf bestaande constructie is die via een kleine galerij, rustend op één arcadeconstructie, verbonden is met het koor van de eigenlijke kerk. De kapel is 28 meter hoog en werd bekroond met een bronzen koningskroon geplaatst in een klein opengewerkt faaltorentje. Het mausoleum is net als de kerk opgetrokken uit harde kalksteen ontgonnen in de steengroeven gelegen in de Maasstreek nabij de dorpen Vinalmont en Moha. Net als de dekanale kerk is het mausoleum gebouwd in neogotische stijl. Opvallend is wel dat de koninginnekapel uitwendig druk gedecoreerd is. LOONTIENS Carlo spreekt in zijn werk (1) van stenen kant.

Het meest opvallend zijn de 4 vrouwenbeelden die de buitengevel sieren. Het gaat om 4 koninginnen die heilig verklaard werden:

- Elisabeth van Hongarije (1207 - 1231), ook Elisabeth van Thuringen genoemd.
- Clothilde van Frankrijk (470 - 545).
- Elisabeth van Portugal (1271 - 1336), achternicht van Elisabeth van Hongarije.
- Bathilde Van Frankrijk.

Deze 4 vrouwen waren eveneens afgebeeld op de oorspronkelijke brandglazen van de kapel. Jammer genoeg werden die vernield tijdens de Tweede Wereldoorlog. Op elk brandglas waren 4 taferelen uit het leven van deze

heiligen afgebeeld. Men kan zich nu de vraag stellen: "Waarom heeft men uit het uitgebreide repertorium van vrouwenheiligen juist voor deze heiligen gekozen?". Met zekerheid mogen we stellen dat dit zeker niet berust op louter toeval. Het feit dat deze 4 vrouwen gedurende hun leven koningin waren, net zoals Louise-Marie is wel een punt van verwantschap, zij het een eerder oppervlakkig. Mijns inziens moet er tussen deze 4 heiligen en onze eerste vorstin een sterkere verwantschapsband te vinden zijn.

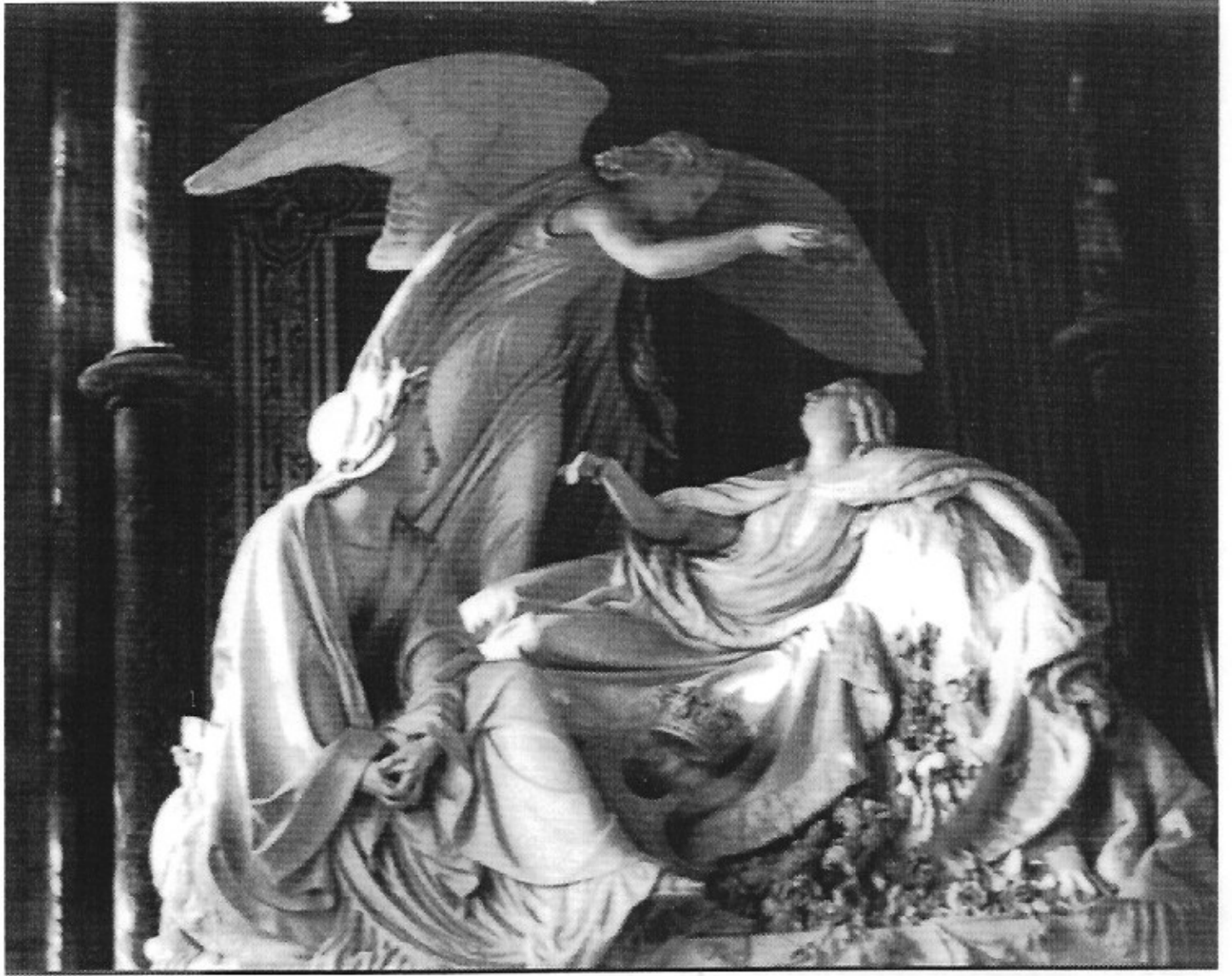
Het sociaal engagement van Elisabeth van Hongarije vinden we duidelijk terug bij Louise-Marie. Het prille koninkrijk België kende in het begin heel wat economische problemen. Zo werd ons land in 1845 getroffen door een hongersnood. Louise-Marie was toen zeer sterk begaan met het lot van de Belgische bevolking. Ook de Oostendse vissersbevolking kon rekenen op haar milde steun.

De gelijkenis tussen Clothilde en onze koningin moet wellicht gezocht worden in de pogingen van beide vrouwen om hun echtgenoten te bekeren tot het Christendom. Louise-Marie heeft echter het succes van Clothilde niet kunnen evenaren. Leopold I bleef het protestantisme steeds trouw en heeft altijd halsstarrig geweigerd zich te bekeren tot het Katholicisme. Zelfs toen de koningin het smeekte op haar sterfbed bleef het "neen".

Net als Elisabeth van Portugal kende ook Louise-Marie geen gelukkig huwelijksleven. Haar huwelijk met Leopold I was een "mariage de raison", van liefde was weinig of geen sprake. Dit huwelijk was voor Leopold I de ideale oplossing om te voorkomen dat de Franse koning Louis-Philippe België zou inlijven. Aanvankelijk was zij totaal onverschillig tegenover haar man. Enkele jaren later sloeg die onverschilligheid over in grote bewondering. Leopold nam meer en meer de eerste plaats in haar leven in. Haar nieuwe gevoelens voor Leopold I waren jammer genoeg niet wederzijds zodat ze stilaan in afzondering geraakte. Deze verlatenheid binnen haar huwelijk geldt hier wellicht als het belangrijkste verwantschapspunt tussen beide vrouwen.

Met Bathilde van Frankrijk meen ik dat het verwantschapspunt met Louise-Marie moet gezocht worden op het vlak van het politiek engagement. Bathilde trad tijdens de minderjarigheid van haar oudste zoon, Clotharius III op als regent. Louise-Marie heeft op politiek vlak ook haar steentje bijgedragen, zij het dat haar politiek engagement gebeurde achter de schermen. Zij steunde steeds haar

(1) LOONTIENS Carlo, Les monuments et les édifices remarquables d'Ostende ainsi que de l'arrondissement, partie I, Ostende monumentale et pittoresque, Ostende, 1929.

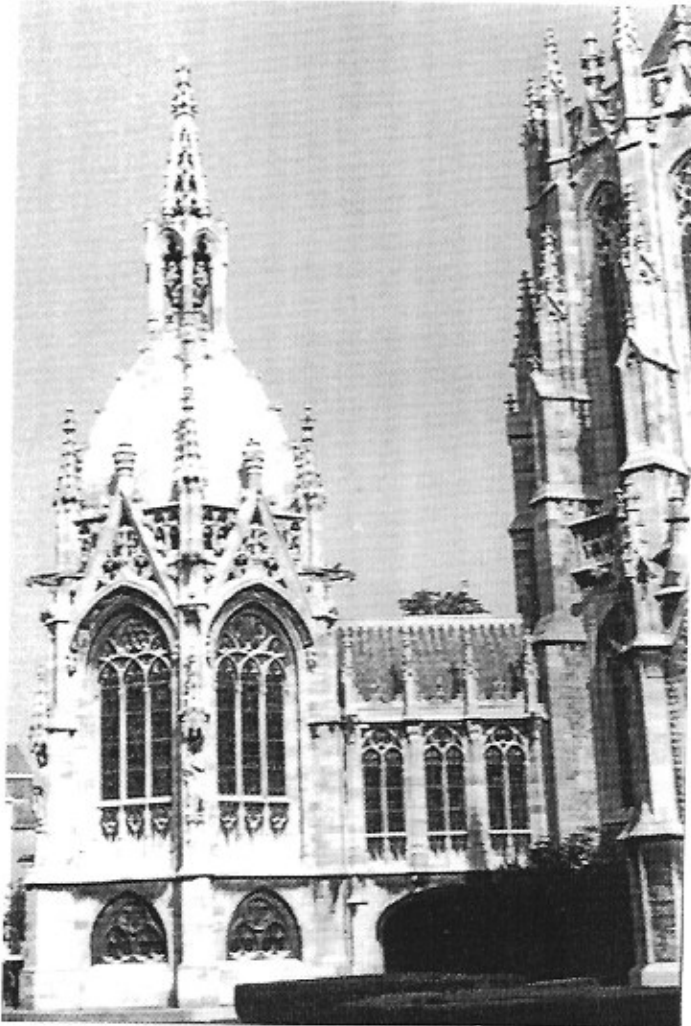
Praalgraf Louise Marie (binnenzicht)

echtgenoot bij zijn politieke en economische betrachtingen voor België. Zij heeft ook meegewerkt aan de toenadering tussen Frankrijk en Engeland, sinds oudsher twee rivaliserende machten.

Wat de uitwendige beschrijving van de kapel betreft kunnen we er ook nog op wijzen dat ze nooit voltooid is geweest, alhoewel dit op het eerste gezicht niet echt merkbaar is. Aan de westzijde van het mausoleum zien we onder de brandglazen een effen steenvlak. Normaal moest daar een basreliëf komen met tekst. Het reliëf zou bestaan uit 2 engelen die de blazoenen van de families d'Orleans en Cobourg moesten dragen. De tekst luidde als volgt:

A la Sainte Mémoire de Sa Majesté Marie-Louise,

première Reine des Belges Obiit 1-8-1850.

Kapel buitenzijde

INWENDIGE BESCHRIJVING

De toegang tot de Koninginnekapel wordt afgesloten door een groot smeedijzeren hek, daterend van 1936. Het is van de hand van de Bruggeling Louis Lenoir.

Boven de ingang staan er twee beelden. Het gaat om de heiligen Petrus en Paulus.

De eigenlijke kapel is zeshoekig en bleef ook inwendig onafgewerkt. Het fraai uitgewerkt gewelf moest eigenlijk bezet worden met mozaïeksteentjes met gouden en zilveren engelmotieven. De marmeren colonetten (kleine dunne zuilen) moesten nog gepolijst worden. Het was eveneens voorzien dat de schachten van de colonetten een decoratie zouden krijgen bestaande uit bronzen ranken met bladeren. De kapitelen zijn hier zeer mooi. Ze bestaan uit ranken die naar boven klimmen. Zo werd een vloeiende overgang geschapen tussen de colonetten en de gewelfribben.

Tijdens wereldoorlog II werden de brandglazen weer vernield en vervangen door nieuwe, gemaakt door glazenier Michel Martens uit Varsenare. Achtereenvolgens zien we koning Saul met zijn speer, koning David spelend op zijn harp, koning Salomon met een kind (= het Salomonsoordeel) en koning Jeroboam, koning van Israël met koning Roboam, koning van Judea. Deze twee laatste vorsten betwistten elkaar het verdeelde rijk Israël. In dit brandglas zien we Christus verschijnen tussen beide koningen.

Het praalgraf.

Het gaat om het praalgraf van Louise-Marie d'Orleans. Geboren in 1812 te Palermo, was zij de oudste van de 10 kinderen van Louis-Philippe, koning van Frankrijk. In 1832 huwde ze met koning Leopold I en werd zo de eerste Belgische koningin. Op 11 oktober 1850 stierf zij te Oostende op vrij jonge leeftijd, ze was pas 38 jaar.

Binnen de week na haar dood werden er al gelden ingezameld om een monument op te richten ter herinnering aan de overleden vorstin. Dit kwam omdat zij enorm populair en geliefd was bij de Belgische bevolking, omwille van haar sterk sociaal engagement. Zij kreeg trouwens de bijnaam "Engel der Belgen".

De gemeenteraad van Oostende besliste de uitvoering van het mausoleum toe te vertrouwen aan de beeldhouwer Charles August Fraikin. Pas negen jaar na de dood van Louise-Marie werd het praalgraf voltooid.

Oorspronkelijk stond het praalgraf opgesteld in de crypte van de oude kerk. Toen deze kerk verwoest werd ten gevolge van een brand in 1896 en er een nieuwe kerk werd gebouwd, werd het praalgraf overgebracht naar een eigen kapel, op wens van koning Leopold II;

Het praalgraf is gemaakt uit wit marmer van Italiaanse origine, en komt zeer goed uit tegen de donkere en goudkleurige achtergrond. Terecht mogen we hier zeggen dat we te maken hebben met een geslaagde, evenwichtige, driehoekige compositie bestaande uit 3 figuren. We zien de koningin, liggend afgebeeld met haar hand reikend naar een engel, die haar de palmtak en kroon van de onsterfelijkheid aanreikt. Terwijl der koningin deze symbolen aanneemt vallen de aardse koningskroon en de verwelkte bloemen (= symbolen van sterfelijkheid) op de grond. Aan de voeten van de koning zien we een treurende vrouwenfiguur. De uitdrukking van smart in haar gelaat is treffend weergegeven. Het gaat om de personifikatie van de stad Oostende. Zij zit hier op een scheepsboeg, waarop het wapenschild van de stad Oostende staat afgebeeld. Deze boeg is bekroond door een gekanteelde stadsommuring. Dit kanteelmotief is een typisch kenmerk voor stadspersonifikaties, dat teruggaat tot in de Grieks Oudheid. Wel zien we dat de antieke stadspersonifikaties deze gekanteelde stadsmuren op het hoofd dragen in de vorm van een kroon.

De beeldengroep rust op een sokkel van groen marmer, eveneens van Italiaanse oorsprong.

Wat de stijl betreft van dit praalgraf stellen we vast dat bepaalde typische inhoudelijke en vormkenmerken eigen aan de romantische beeldhouwkunst terug te vinden zijn in het beeldhouwwerk. We zien o.a. de theatrale expressie, de beweging in de ruimte en de open vorming (d.w.z. de steenmassa wordt verscheurd door holten en spleten). Trouwens Fraikin wordt gerangschikt onder de romantische beeldhouwers, zij het dat hij werkte in een minder heroïserende stijl.

De beeldhouwer Charles August Fraikin

Fraikin werd geboren op 14 juni 1817 te Herentals. Hij was de jongste uit een gezin van 9 kinderen. Al zeer vroeg had hij aanleg voor tekeneren en houtsnijden. Op 12-jarige leeftijd volgt hij de lessen aan de Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. Vervolgens gaat hij naar Brussel om er zich volledig op de plastische kunsten toe te leggen.

Vrij onverwachts overlijdt zijn vader, Jean Baptist, notaris en stadssecretaris te Herentals. Charles is genoodzaakt een stiel te leren en wordt door één van zijn broers, die voogd over hem was geworden, geplaatst bij apotheker Donat de Hemptinne. Deze bekende chemicus en hofapotheker wijdt de jonge Charles overdag in in de Scheikunde en artsijkunde in. 's Nachts houdt Charles zich bezig met de schilderkunst. Hierbij wordt hij vooral gesteund door François Joseph Navez, schoonbroer van Donat de Hemptinne en directeur van de Academie van Brussel.

In 1835 behaalt Charles het diploma van apotheker met grootste onderscheiding. Hij wordt gerant in een totaal verwaarloosde apotheek, die hij volledig en met succes weet te reorganiseren. In diezelfde periode krijgt Charles onder invloed van Guillaume Geefs interesse voor de beeldhouwkunst. Die passie wordt zo groot dat hij zijn apotheek vaarwel zegt om zich volledig aan de beeldhouwkunst te kunnen wijden. Hij volgt opnieuw lessen aan de Brusselse Academie en getuigt er van zo'n talent, dat hij reeds na 6 maanden een eerste prijs behaalt.

Zijn werken vallen vlug in de smaak van het publiek. Zelfs de overheid blijft niet onberoerd en biedt hem een aantal opdrachten aan. Zijn succes groeit steeds aan tot ver in het buitenland. In Italië, meer bepaald Florence en Carrara, ontstaan ateliers die zich specialiseren in het kopiëren van zijn werken.

Uiteraard behaalde Charles heel wat prijzen en was hij een graag gezien lid van heel wat commissies en verenigingen zowel in binnen- als buitenland (Wenen, Gent, Luik, Brussel, Antwerpen, Dallas).

Hij was ook de eerste leermeester van de befaamde Constantin Meunier.

Charles stierf in Schaarbeek op 22 November 1893. In herentals, zijn geboortestad, is er een Fraikinmuseum waar 94 gipsmodellen kunnen bezichtigd worden. Hij had ze enkele jaren voor zijn dood aan de stad geschonken.

Enkele van zijn meest gekende werken:

- Kortrijk: monument ter nagedachtenis van Robbe L.
- Brussel: monument ter nagedachtenis van Quetelet.
- Dendermonde: monument ter nagedachtenis van pater de Smedt.
- Leningrad: het beeld van de Slavenliefde.

Vincent Duflou.

Bronnen

LOONTIENS Carlo: Les monuments et les edifices remarquables d'Ostende ainsi que de l'arrondissement, deel I, Ostende monumentale et pittoresque, Ostende, (1929)

De Plate: jg. 1983, pp 54-55, febr. nr 2 pp 25-26

Met de toerist op bezoek in de St.- Petrus en Pauluskerk te Oostende, brochure.

Nationaal biografisch woordenboek, deel XII, p. 259, Brussel 1987.

Foto's: M. BRAET